

Nordisk kulturlandskapsforbund

Statens vegvesen region Sør
firmapost-sor@vegvesen.no

13. desember 2016

Ref: 16/6914 KVV E134 Gvammen-Vågsli

Høringsuttalelse om konseptvalgutredningen for ny E134 fra Gvammen til Grungebru

Nordisk Kulturlandskapsforbund vil sterkt fraråde at ny E134 blir lagt i "Korridor nord", slik Statens Vegvesen har lagt det fram i konseptvalgutredningen. Et veganlegg langs denne traseen vil ødelegge uerstattelige verdier for biologisk mangfold og kulturlandskap. Hjartdal-Svartdal-området har både i norsk, nordisk og europeisk perspektiv meget stor verdi.

Nordisk Kulturlandskapsforbund er en ideell interesseorganisasjon som arbeider for å ivareta, bruke og utvikle kulturlandskapet med de kultur- og naturelementene som finnes der. Forbundet har et nordisk perspektiv og samler medlemmer fra både forvaltning, forskning og den interesserte allmennhet. Nordisk Kulturlandskapsforbund har det nordiske perspektivet som grunnlag for å se de nasjonale kulturlandskapsinteressene i en helhet. Organisasjonen la i 2011 årsmøtet og sin årvisse medlemstur til Hjartdal-Svartdal for å se nærmere på dette kulturlandskapet, som har vært i fokus for mange ulike forsknings- og utviklingsprosjekter.

I den første nasjonale registreringen av kulturlandskap i Norge 1992-1994 ble Hjartdal-Svartdal-området vurdert som et nasjonalt verdifullt kulturlandskap, på grunn av det store biologiske mangfoldet og alle kulturminnene. En tilstandsvurdering av området i 2016 viser at området har beholdt og til og med styrket denne posisjonen. Dette skyldes ikke minst at bygda har tatt ansvar for kulturlandskapet sitt og at forvaltningen har bidratt med mye midler til arbeidet for å ta vare på landskapsverdiene.

Konseptvalgutredningen (KVV) for E 134 har ikke tatt hensyn til de store nasjonale verdiene i området. Derfor vil vi i det følgende utdype hvorfor dette kulturlandskapet er så verdifullt ved å fokusere på hva som finnes av biologiske verdier i området og sette dem inn i en nasjonal og nordisk sammenheng.

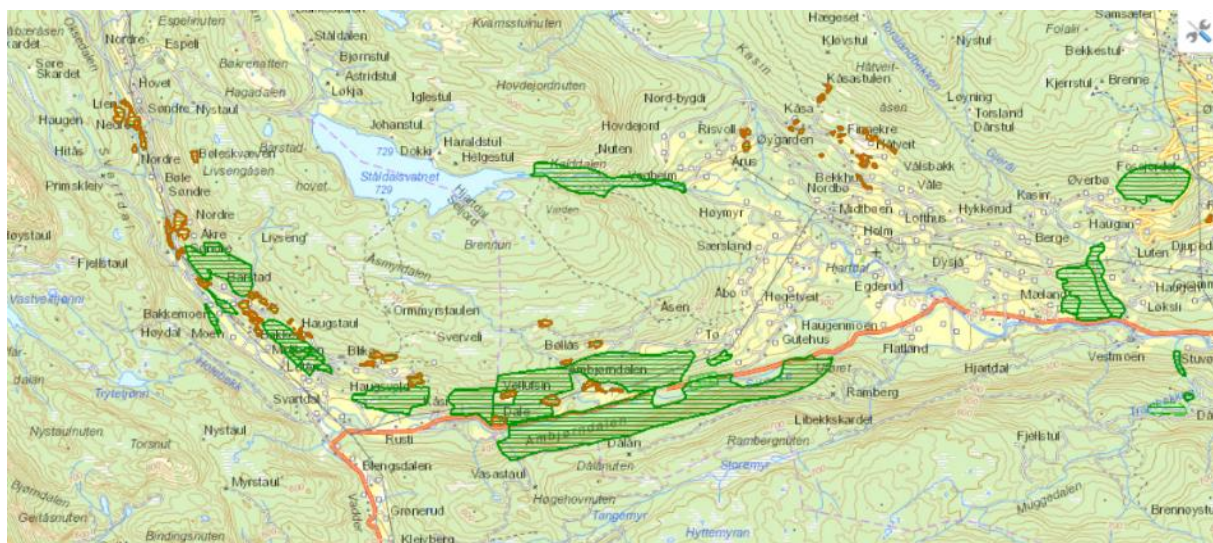
Adr: c/o Stig Horsberg, Ole Edwardsens veg 19, 2614 Lillehammer
nordisk.kulturlandskap@gmail.com
Bankkonto Sverige: 77 52 09-0, bankkonto Danmark: 2310 0746 876 068,
bankkonto Norge: 1503 60 28022, bankkonto Finland: 4380001870845295

Hjartdal Nordbygd, Svartdal og den trange Ambjørndalen som binder disse to bygdene sammen, har en meget stor tetthet av både verdifulle kulturmarker og rike skogstyper. Over et område på 8 x 4 km² fra Svartdal i vest til Hjartdal Nordbygd i øst finnes det totalt 61 artsrike slåttemarker. En så stor tetthet av denne sjeldne naturtypen finnes ikke noe annet sted i Norge eller i Norden for øvrig. Slåttemark er en truet og «utvalgt naturtype», som har beskyttelse gjennom naturmangfoldloven. Totalt 28 gårdsbruk i dette området har artsrik slåttemark på eiendommen, og hvert bruk har fra én til fem slike slåttemarker. I 2016 har 25 av de 28 gårdsbrukene i området fått utarbeidet skjøtselsplaner og skjøtselsavtaler for slåttemarkene på disse eiendommene, noe som sikrer at de fortsatt holdes i hevd (Miljødirektoratets Naturbase desember 2016, NIBIO rapport 2[116] 2016).

I tillegg til slåttemark, finnes det flere andre utvalgte naturtyper i dette området. Det finnes også naturtyper her som er aktuelle for å få status som utvalgte naturtyper ifølge naturmangfoldloven. Her finnes åtte lokaliteter med høstingsskog. Sju av disse ligger i, og inn mot, Ambjørndalen der Korridor nord ifølge KVVU E 134 skal gå (de fleste av disse lokalitetene har ikke blitt lagt inn i Naturbase som egne, avgrensete naturtypelokaliteter ennå). Fram til i dag er det utarbeidet skjøtselsplaner og avtaler for i alt åtte lokaliteter med styvingstrær i Hjartdal-Svartdal (sju gjelder Hjartdal og en Svartdal). Mange av disse lokalitetene er i hevd eller under restaurering etter retningslinjer i skjøtselsplanene. Flere verdifulle naturbeitemarker og hagemarker er også registrert i Hjartdal-Svartdal-området. Både disse naturtypene og høstingsskogen er aktuelle som nye utvalgte naturtyper. Det er allerede utarbeidet et faggrunnlag for handlingsplan for disse naturtypene.

I Hjartdal-Svartdal danner alle disse kulturmarkstypene en mosaikk innbyrdes med hverandre, og med rik skog som ligger rundt. Store registrerte naturtypelokaliteter med rik edelløvskog, rik blandingskog i lavlandet og rik barskog (Miljødirektoratets Naturbase desember 2016) grenser her inn mot kulturlandskapet. I flere av disse skogskolokalitetene finnes gamle styvingstrær, som i seg selv er habitater (levesteder) for en rekke ulike organismer.

Kulturlandskapet i Hjartdal-Svartdal har mange, tettliggende, verdifulle naturtypelokaliteter som til sammen danner et helhetlig og stort areal (se kartet nedenfor, hentet fra Miljødirektoratets Naturbase). De brune feltene er utvalgte naturtyper ifølge naturmangfoldloven og er hovedsakelig artsrik slåttemark. Det finnes også noen lokaliteter med lauvenger og hule eiker blant disse. De grønne feltene er andre kartlagte, verdifulle naturtyper, slik som forskjellige artsrike skogstyper, hagemarker, naturbeitemarker, sørvendte berg og rasmarker. Det er i nyere tid kartlagt flere verdifulle slåtteeenger samt høstingsskoger i området som ennå ikke er lagt inn i Naturbase og derfor ikke synes på dette kartet.

Mange hundre arter er knyttet til kulturlandskapet. Flere av dem står allerede på "Rødlista" for truede arter. Mange arter er i sterk tilbakegang, først og fremst fordi de gamle kulturmarkene forsvinner. Det gjelder bl.a. mange pollinatorer, som er nødvendige for matproduksjonen vår. Skal vi bevare det biologiske mangfoldet vårt for fremtiden, må vi opprettolde slåttemark, naturbeitemark og de andre gamle kulturmarkene.

For mange av artene er det imidlertid ikke tilstrekkelig at det finnes en enkelt slåtte- eller naturbeitemark her og der. Noen artsgrupper trenger at forekomster av for eksempel gamle og døde trær finnes i nærheten av blomsterrike og nektarrike enger. Andre trenger andre kombinasjoner av naturtyper for å kunne overleve. Hjartdal-Svartdal-området har nettopp en slik sjelden mosaikk av ulike, gamle kulturmarker i hevd i kombinasjon med artsrik skog, og er derfor meget verdifull. Det er få områder i Norge som har en slik konsentrasjon og variasjon av verdifulle, kulturskapte naturtyper samtidig som mange av disse holdes i hevd av et aktivt jordbruk. I de øvrige nordiske landene er det ennå mer uvanlig å finne en slik kombinasjon av aktiv, småskala jordbruksdrift og stort biologisk mangfold over et større område.

Kulturlandskapsverdiene i Hjartdal-Svartdal-området tiltrekker seg stor interesse fra mange hold. Det er gjennomført studier av blant annet ulike plantearter, plantegenetikk, vegetasjonstyper, humler, sommerfugler og landskapsøkologiske forhold i dette området. Disse studiene har resultert i så vel internasjonale vitenskapelige som populærvitenskapelige artikler og i doktoravhandlinger. Det er også skrevet flere bøker med stoff fra området, blant annet om den verdifulle bygningsarven og historien til området. Det er også gjennomført bygdeutviklingsprosjekter basert på kulturlandskapet. Hjartdal-Svartdal er også stedet for utallige studieturer, seminarer og konferanser med både norske, nordiske og internasjonale deltakere. Mange av deltakerne på disse seminarene vender tilbake til dette landskapet igjen og igjen, etter først å ha «oppdaget» det.

Det levende kulturlandskapet Hjartdal-Svartdal med de mange, tettliggende, verdifulle naturtypelokalitetene som til sammen danner et helhetlig og stort areal, er sjeldent og verdifullt - ikke bare i norsk, men også i nordisk sammenheng. Verdien øker om en også regner inn alle kulturminnene i området, særlig bygningsarven med vernete bygninger fra middelalderen, 1700-tallet og mange verneverdige bygninger fra 1800-tallet (Wagn 1992). Et slikt landskap må ikke brytes opp og ødelegges av en ny veitrasé.

Med vennlig hilsen

Mats Folkesson

Leder

Stig Horsberg

Sekretær

(sign.)